

una resolució institucional del conflicte. Els partits polítics, amb el seu poder com a representants en els governs municipals i en l'autònom, han de plantejar un diàleg per a la resolució del conflicte. Malauradament, les repetides suspensions de l'autonomia obtinguda fa uns anys per Irlanda del Nord no indiquen que en aquest nivell les coses vagin massa bé. El poder polític britànic ha estat durant molts anys identificat amb murs, tanques, càmeres, vehicles blindats i helicòpters de policia. Algunes formes de violència han estat legitimades i, per aquest mateix procés de legitimació, sembla que només uns agents violents (l'IRA) i no uns altres (paramilitars) són identificats com a causants del conflicte.

L'acord de pau de 1998 ha mirat de donar pes a institucions polítiques pròpies i proporcionar més protagonisme al diàleg. La Unió Europea ha contribuït a emmarcar les relacions entre Irlanda i el Regne Unit en un pla més ampli, tot afavorint els contactes transfronterers i els programes de resolució de conflictes. En aquest sentit, hi ha intents per a la resolució, a través de programes educatius, de lluita contra les desigualtats socials i el sectarisme. S'ha topat, ara com ara, amb el dolor i la por. Aquesta s'ha traspassat intergeneracionalment i ha fet difícil l'aplicació de programes. No obstant això, sembla que hi ha una via per a l'esperança, amb intents que opten per la via semàntica de la identitat: per la de la construcció de significats i la integració social, des de la consciència de protagonitzar-les «junts». Per intentar entendre el conflicte, s'ha de passar revista a la intervenció conjunta i/o contraposada d'agents diversos (estats, partits polítics, la Unió Europea, institucions municipals i autonòmiques, associacions, centres educatius, esglésies...) en les dimensions citades. I hem de fer tot això sense oblidar que el conflicte és només una part de la memòria i les experiències dels irlandesos, ja que aquestes, afortunadament, incorporen altres fets i sentiments.

La por com a rerefons... o l'esperança

L'acord del Divendres Sant del 1998 va assentar les bases pel que segons semblava havia de ser el camí cap a la pau definitiva a Irlanda del Nord. Tanmateix, en les recents eleccions a representants al govern autonòmic irlandès (encara suspès) ha resultat victoriós el DUP, partit unionista contrari a aquell

acord, i ha quedat segon el Sinn Féin, el màxim opositor del DUP, des del bàndol republicà. Darrere d'ells han quedat, precisament, els partits catòlics i protestants moderats màxims promotors de l'acord: UUP i SDLP. Tot plegat porta al pla polític incertesa i manca de diàleg i confiança. Les exigències d'uns i altres semblen posar de manifest que no es reconeix el paper mutu en la construcció d'identitat i que, a més, la violència i les armes esdevenen un pretext per a impedir el diàleg, que d'una o altra manera es condiciona a elles. Així, el DUP ha manifestat en diverses ocasions que calen més mostres de desarmament de l'IRA, mentre que, per contra, els paramilitars continuen sense dissoldre's. La por a la interacció, el respecte que se sent per certes zones urbanes, el conflicte com a tabú en les converses, es converteixen en un rerefons ara com ara no gaire esperançador. I, malgrat tot, la *peace line* no disposa de guàrdies a les seves portes, i els turistes deambulen pels carrers de Falls i Shankill o per Sandy Row i hi fan fotografies als murals. Als descendents d'una generació marcada pel dolor potser els quedarà la por com a herència, però en les seves mans pot estar l'esperança. Tant de bo els murals i el que simbolitzen continuïn sent visitats i fotografiats; tant de bo signifiquin, sobretot, la representació d'un passat conflictiu i d'un present i un futur esperançadors.

Bibliografia recomanada

ALONSO, R. (2000): *La paz de Belfast*, Alianza, Madrid; ANDERSON, M. i BORT, E. (1999): *The Irish Border. History, Politics, Culture*, Liverpool University Press, Liverpool; DD.AA. (1998): *O'jalá. Acuerdo de Paz*, Maeva, Madrid; DD.A. (1997): *Études Irlandaises*, 22:2 (núm. especial: *Le processus de Paix en Irlande du Nord*); FITZDUFFM, Mari (1998): *Más allá de la violencia. Procesos de resolución de conflicto en Irlanda del Norte*, Gogoratz, Bilbao-Bakeaz-Gernika.

* Universitat de València

¹ Tot i que se l'utilitza per denominar la regió irlandesa inclosa al Regne Unit, «Ulster» és, en realitat, el nom d'una de les quatre províncies de l'illa irlandesa que inclou, entre d'altres, els comtats de Donegall, Cavan i Monaghan, actualment incorporats a la República d'Irlanda.

² En argot, protestants i catòlics.

DESENVOLUPAMENT Un model universal?

Albert Ferrer*

No fa encara gaires anys, des del món «desenvolupat» es parlava de països «subdesenvolupats»; ara es parla de països «en via de desenvolupament». Això pot semblar més cortès per part dels «desenvolupats», però en el fons rau el mateix problema: el mite tancat, el tancament cultural. En un passat recent, quan es parlava de subdesenvolupament, i més recentment encara, amb aquesta dubtosa cortesia que ha elevat aquests països a la categoria de nacions en via de desenvolupament, el problema continua sent el mateix: es dona per fet que existeix tan sols un model social i civilitzador vàlid, el desenvolupament; i es dona per fet que aquest model constitueix un concepte universal, un ideal sociopolític que tota la humanitat ha d'abraçar.

Doncs bé, pensem que hi ha prou problemes i prou seriosos a les societats «desenvolupades» i al món sencer com perquè comencem a qüestionar aquest model únic. Uns pocs grams d'esperit crític ajudarien a diluir una mica la sopa espessa del desenvolupament. Raimon Panikkar és un dels qui han obert les finestres perquè entri una mica de llum i d'aire fresc a l'habitació fosca i florida del mite del desenvolupament¹.

Darrere aquesta ideologia, subsisteix el mite de l'evolucionisme progressista. Es pressuposa que una part del món, Occident, ha realitzat un model social que constitueix la coronació de la història, i es pressuposa que tots els altres continents l'han d'imitar per tal d'arribar a ser com el «primer món». Panikkar adverteix: «ara volem inculturar el desenvolupament arreu del món. I això, amb les millors intencions (com molts dels poders colonials tenien les millors intencions). Abans es volia salvar ànimes; ara es vol salvar cossos. La idea mateixa del desenvolupament és monocultural, no intercultural.»²

Darrere el clixé del «tercer món» s'amaga encara la mateixa ignorància de l'altre que caracteritzava el període colonial. Qui és l'altre, quan posem al

mateix calaix de sastre països tan diferents com ara Perú, Somàlia o l'Índia? Aquest calaix de sastre no sols passa per sobre de les profundes diferències culturals, sinó àdhuc de les notables diferències socioeconòmiques. Panikkar diu sense embuts: «crec detectar reminiscències d'actituds inconscientment colonialistes, les quals sovint són acceptades acríticament per les elits de les excolònies. De fet, el Tercer Món no existeix, i suggeriria que l'eliminéssim del nostre vocabulari.»³

Des de la fe en el mite del progrés, es parla fins i tot, amb bones intencions per descomptat, d'«ajut al desenvolupament». Atès que hom està convençut de la validesa universal i, en el fons, de la superioritat del nostre model social, es tracta d'ajudar els altres a realitzar-lo a casa seva. Ara bé, això planteja diversos problemes que la humanitat no podrà continuar ignorant al segle XXI. En primer lloc, no hi ha llibertat; els altres no han tingut l'opció d'escollir entre el nostre model i altres vies. La colonització ha imposat, no ha suggerit. I la descolonització ha implicat una imposició encara més implacable, car ha estat més subtil que la dominació militar anterior.

En segon lloc, ajudar els altres a desenvolupar-se vol dir ajudar-los a adoptar el model social i cultural que ha creat l'Occident modern; i això vol dir ajudar-los a destruir les seves cultures. No és que la destrucció sigui un perill; és ja un fet. La desestructuració cultural i antropològica és ben real a Àfrica. I Orient també ha sofert certa desestructuració; els problemes que pateixen països com l'Índia tenen molt a veure amb això. Els problemes socioeconòmics o polítics poden semblar urgents; però una fissura antropològica lacera en profunditat les societats no occidentals a la base mateixa dels problemes socials i polítics. L'explosió demogràfica a l'Índia no és un fenomen merament demogràfic; té unes arrels que s'endinsen en un sòl cultural i antropològic. I la problemàtica de les fronteres a Àfrica no és un fet merament polític, sinó que implica un trencament de les estructures culturals i antropològiques del continent.

En tercer lloc, ajudar els altres a desenvolupar-se és una manera particularment subtil de dir que ens ajudem a nosaltres mateixos a desenvolupar-nos. Hi ha dades socioeconòmiques que són ben conegudes; alhora, de vegades sembla que ningú no les coneix. Per cada dòlar que el «primer món» inverteix en el «tercer món», en rep de retruc un benefici superior als

10 dòlars; i val la pena subratllar que això no inclou el deute. Mentrestant, podem continuar pensant que ajudem els altres a desenvolupar-se⁴.

Però cal anar encara més lluny. Què és el que pretenem quan diem que ajudem el «tercer món» a desenvolupar-se? Si fos cert que féssim això, llavors estaríem ajudant-nos els uns als altres a autodestruir-nos. Dit d'una altra manera, no pot ser cert que ajudem els altres a desenvolupar-se, perquè és simplement impossible. Una minoria de la humanitat està desenvolupada perquè la majoria no ho està; i no ho pot estar. Cal dir i repetir, perquè molta gent no ho sap, que el model de desenvolupament és vàlid mentre el gaudeixi una minoria de la humanitat. Si tota la humanitat estigués desenvolupada, estaríem tots morts.

Novament, recordem algunes dades que són prou conegudes, i que alhora sembla que ningú no coneix. El 18% de la humanitat consumeix el 80% de l'energia del planeta. Què passaria si l'altre 82% de la població consumís l'energia que utilitza el 18%? No hi hauria futur. Si la totalitat de la població mundial tingués la mitjana de cotxes per persona que té la classe mitjana del món desenvolupat, l'atmosfera de la terra esdevindria irrespirable en pocs anys. Si tota la població mundial consumís el volum de paper que consumeixen els Estats Units d'Amèrica, no quedaria cap arbre al planeta en pocs anys. Aquest model de desenvolupament consumeix quatre vegades més energia que la que el planeta és capaç de reciclar. De tretze unitats d'energia per capita consumides, la terra tan sols en regenera tres. El desenvolupament necessitaria, doncs, quatre planetes com el nostre⁵.

Tot això és el que tenim al cap quan diem que ajudem els altres que adoptin el nostre model de desenvolupament? Què diem, doncs, quan parlem d'ajut al desenvolupament? No és pas agosarat suggerir que una minoria de la humanitat dilapida els recursos de tot el planeta mentre la majoria amb prou feines sobreviu, o ni tan sols això. D'aquest estat del món, en diem «desenvolupament»; i pretenem que és un model universal. Després d'analitzar les desigualtats inherents al model, S. Latouche conclou sobre la gran massa de desheretats del «desenvolupament»: «Tots ells són víctimes del progrés i es troben en una situació d'exili interior en relació amb la modernitat planetària. (...) La gran societat és exclusiva perquè descansa en uns valors que es pretenen universals.»⁶

I com viu la minoria que gaudeix d'aquest model de desenvolupament? Cal recordar tota una sèrie de fenòmens inherents a les societats desenvolupades? Depressió, alcoholisme, drogadoicció, suïcidi, crim, violència de tota mena, fins i tot preadolescent, accidents de circulació, psicosis i neurosis, etc. La dimensió d'aquests fenòmens arriba a esgarriar de vegades la classe mitjana del món desenvolupat. Però s'arriba a plantejar el problema de fons? Es prefereix la fugida cap endavant. I es respon a la violència amb més violència.

I què significa la vida en unes societats on el consumisme arriba a ser quelcom compulsiu? Què significa el desenvolupament en societats que han de col·locar detectors de metalls a les portes d'entrada dels col·legis? I no cal fer dels Estats Units d'Amèrica un cap de turc; a l'Europa continental també entra ja la policia en alguns col·legis. Mentrestant, l'aire pol·luint de ciutats com Delhi, Bombai o Bangalore és cada vegada més irrespirable. En això consisteix la universalització del model de desenvolupament? Això és la coronació del Progrés? Aquestes metròpolis asiàtiques gegantines, ingovernables, contaminades fins a extrems alarmants, amb extensions de barraques que es perden fins a l'horitzó, són un mer accident en el camí, un efecte lateral no desitjat, o més aviat quelcom inherent al model mateix de desenvolupament?

Recordem les paraules del savi indi del segle XX J. Krishnamurti: «Ésser respectable vol dir ésser moral d'acord amb quelcom que és realment, essencialment immoral.» La consciència mística de Krishnamurti no operava amb els criteris dualistes i condicionats culturalment del «bé» i del «mal»; no operava doncs amb criteris de «moralitat», perquè no jutjava. La consciència d'un Buda, d'un Jesucrist o d'un Krishnamurti és més enllà del judici. Però utilitzant justament els termes morals que la massa de la humanitat i les institucions socials encara creuen necessitar, cal dir i repetir que el que és realment, essencialment immoral és l'ordre establert. I aquest ordre s'anomena a si mateix un món desenvolupat.

Podem esmentar unes darreres dades que són ben conegudes i alhora perfectament ignorades. En ple procés de descolonització, en l'inici de la dècada dels anys 60, el «primer món» era vint vegades més ric que el «tercer món»; tan sols vint anys més tard, el «nord» era quaranta-sis vegades més ric que el «sud», malgrat la descolonització, el

...ment i quaranta-sis ja s'ha convertit en seixanta amb el canvi de segle; fins on continuarà la progressió? Panikkar conclou: «Hi ha alguna solució a aquesta situació? Des de l'interior del sistema sembla que no hi hagi sortida.»⁸

L'imperialisme cultural consisteix a veure-ho tot des del punt de vista d'una sola cultura; qualsevol altre punt de vista, qualsevol altra cultura, són ignorats o bé reduïts a mer folklore. Això és el que ha fet i continua fent l'Occident modern. Altrament, no parlariem d'ajut al desenvolupament, perquè reconeixèriem que el desenvolupament és tan sols un model social, i que d'altres cultures en poden tenir d'altres igualment vàlids. Alhora, aquesta perspectiva dialògica ens portaria a qüestionar el nostre model en contacte amb altres idees i realitats.

Però com que donem per fet que les nostres concepcions són de validesa universal, ni tan sols ens plantejem que hi pugui haver altres visions, i es-

desenvolupament arreu del món. Llavors, amb les millors intencions, parlem d'ajut al desenvolupament. Mentrestant, vint anys són suficients perquè el «sud», que ja era vint vegades més pobre que el «nord», passi a ser-ho quaranta-sis vegades més. Les bones intencions no són suficients. Un vell proverbi diu que l'infern és ple de bones intencions. Amb vista al segle XXI no podem continuar així. Ens cal un plantejament de fons; i cal que aquest plantejament qüestionï radicalment l'estat de coses actual. Recordem que «radicalment» significa anar a les arrels. I, per anar a les arrels, no podem prescindir d'un vertader diàleg intercultural que es relacioni de tu a tu amb altres visions culturals, per tal d'obrir els condicionaments existents que limiten i empresonen la consciència.

Tal com Krishnamurti no es va cansar de repetir, ens cal construir un món completament nou, indissociable d'una nova consciència. I tal com no es cansa de repetir Raimon Panikkar,

antropològic. Panikkar recorda el significat del terme «desenvolupament»⁹. Etimològicament, la paraula prové del verb llatí «volvere». Desenvolupament implica, doncs, la idea de girar o donar voltes. Per a algunes cultures, el desenvolupament té sentit; però per a d'altres no en té gens. Tal com diu Panikkar, l'home no és una baldufa. La idea de desenvolupament és monocultural. «L'home no és un ésser a desenvolupar. El desenvolupament no significa necessàriament perfecció. Perquè hem d'estar sempre desenrotllant-nos, sempre desenvolupant-nos? I quan estiguem desenvolupats estarem probablement avorrits! Tot això traeix un model evolucionista i biològic que no ens permet de caminar per la vida trobant gust en el camí mateix.»¹⁰

Panikkar mostra com la concepció de la mort en la nostra cultura il·lustra l'antropologia del desenvolupament. Els qui han viscut a Orient saben que en altres cultures la mort no implica tota la càrrega sinistra que comporta tan sovint a Occident; i és que a Orient es donen altres antropologies que no veuen la vida i la persona humana com a desenvolupament. En canvi, a Occident: «No és estrany (...) que la mort es vegi com una tragèdia (...) perquè un no està mai suficientment desenvolupat. Un està en camí de desenvolupar-se i llavors ve la mort que trenca el cabdell! Hom no pot ésser feliç. No es pot tenir pau. (...) No es pot descansar ni gaudir. No s'està mai prou desenvolupat. S'ha de continuar. Sempre hi ha un miratge més endavant, més i més lluny. L'acceleració esdevé una virtut.»¹¹ Val la pena observar com l'acceleració caracteritza l'estil de vida del món desenvolupat. La civilització del desenvolupament no és sinó una fugida cap endavant. Fins que el planeta digui prou. Fins que la depressió, el suïcidi o l'accident a la carretera diuen prou.

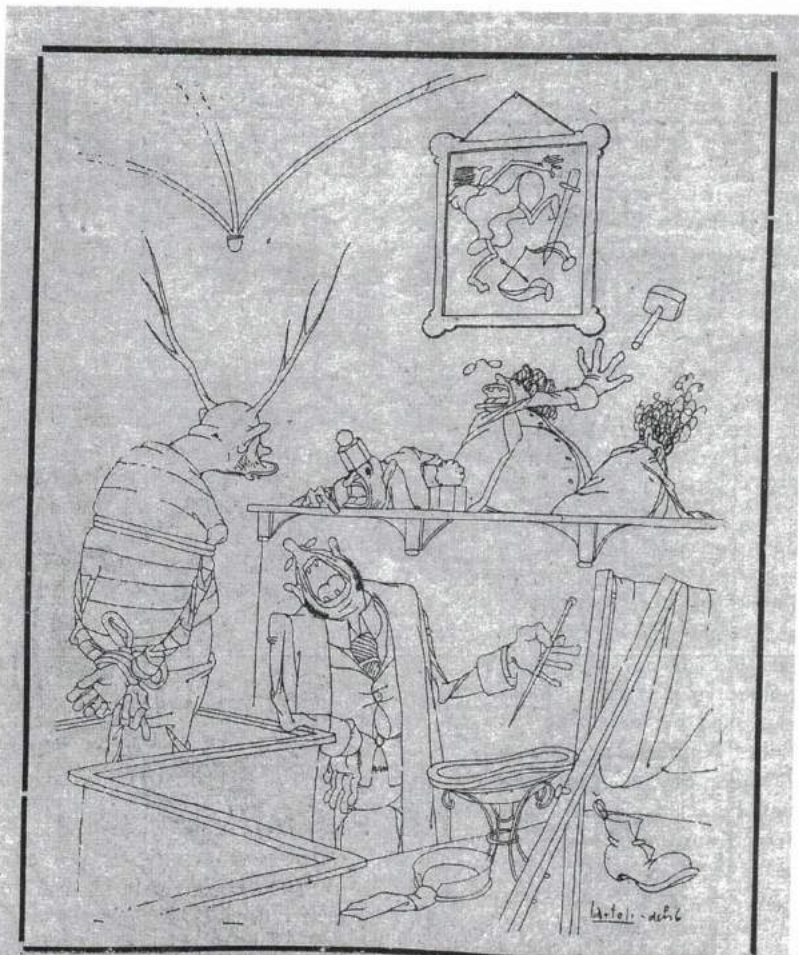
Fins aleshores, sempre hi haurà recursos per armar policies i construir presons, o per enviar els nostres exèrcits a altres parts del món —en nom del dret internacional, és clar. Però ni el dret, ni la policia, ni les presons, ni les guerres, no resoldran els problemes de fons que planteja una antropologia del desenvolupament. Potser per això no paren d'augmentar les depressions, les neurosis, les psicosis, els suïcidis, i totes les formes de violència. Panikkar conclou sobre aquest model glorificat de desenvolupament: «Això és alienació, no solament de la terra sinó de nosaltres mateixos. No podem parar mai ni ens podem trobar mai. El desen-

a for-
senve
llibre
una r
senve
que l
sigui
volu

He
es, no
nostre
a altr
que s
dell. I
pame
La fit
ment
gons
reix i
sentit
i al se
tendi
realit
brint
No és
desen
limita
d'arri
No h
perqu

La
l·ligad
caract
L'hor
món
procé
progr
ques i
d'una
tradic
en el
comp
però n
xa ma
sobre
L'hon
la hist
ritmes
la cor
viure

En l
nitid
l'harm
ba un
blim e
sàdics
hel·lèr
trobar
d'aque
rent al
a la id
aquest
vant p
alienac
ha pro

El fiscal.—¿Per què va matar la seva dona?
El pres.—No ho vull dir.

volupament posa la meta a fora, sempre a fora del camí. És per això que el desenvolupament pren a l'home la seva llibertat; no el deixa ésser. Li imposa una mena d'imperatiu extrínsec de desenvolupar-se. No ha pas d'estranyar que la competitivitat i el consumisme siguin els corol·laris obligats del desenvolupament.»¹²

Hem dit que hi ha altres antropologies, no sols en la història sinó també al nostre món. Panikkar recorda que per a altres cultures l'home no és un ésser que s'ha de desenrotllar com un cabdell. La vida no es veu com a desenvolupament sinó com a creació constant. La fita de l'home no és el desenvolupament sinó més aviat la realització. Segons Panikkar: «La realització suggereix una actitud diferent respecte al sentit de la vida, a la realitat de la terra i al sentit de la divinitat. Realitzar-se tendiria a una major participació en la realitat amb tot el nostre ésser, descobrint la invisible dimensió de les coses. No és el privilegi dels pocs que s'han desenvolupat explotant uns recursos limitats, sinó la possibilitat de cadascú d'arribar a la plenitud del seu ésser. No hi ha model per a la realització perquè cada ésser és únic.»¹³

La noció de desenvolupament va lligada a la primacia de la història tan característica de la cultura moderna. L'home modern viu en la història; el món desenvolupat és la coronació del procés històric —entès en termes de progrés. En canvi, les cultures arcaiques i antigues no veuen les coses des d'una dimensió tan històrica. L'home tradicional no viu en la història, sinó en el Cosmos. No és que es negui completament l'esdevenir històric, però no s'entén exactament de la mateixa manera que en la cultura moderna i, sobretot, no se li atorga la primacia. L'home modern s'ha obsessionat amb la història perquè ha trencat amb els ritmes còsmics, perquè ha partit cap a la conquesta de la Terra en lloc de viure en harmonia al seu si.

En les cultures premodernes, la plenitud de l'home no es pot separar de l'harmonia còsmica. Aquesta visió troba una expressió particularment sublim en l'art grec o en els diàlegs upanisàdics, però no és exclusiva de la cultura hel·lènica o de l'índia. Realitzar-te és trobar el teu lloc al Cosmos. Davant d'aquesta visió, l'individualisme inherent a la modernitat no pot sinó portar a la ideologia del desenvolupament, i aquesta no és sinó una fugida cap endavant per damunt dels trencaments i les alienacions que la mateixa modernitat ha produït. L'individualisme modern

és la civilització de l'ego; l'individu s'identifica de manera tan exclusiva amb la seva singularitat que ja no es pot veure a si mateix com un element constituït de la comunitat i del Cosmos. Ja no pot estar en comunió amb el Tot; ja no pot ésser el Tot. El mantra sànscrit per excel·lència perd el seu sentit —«So Ham»: Jo sóc Ell, Jo sóc Déu.

En alienar-se del Cosmos, l'home modern depèn tan sols de la història; i si la història li falla, s'ensorra. La felicitat de l'home modern depèn del seu entorn material i social; si s'espatllen les condicions materials de vida, o si l'ordre social esdevé injust o problemàtic, la persona està desvalguda. Això ens permet entendre per què els occidentals en els tres darrers segles s'han preocupat de manera tan vital i apassionada per la política. A un ésser tallat del Cosmos tan sols li queda l'ordre social; llavors, l'evolució d'aquest ordre esdevé el més important. La persona no té res més; no té res que sigui independent del desenvolupament social. En canvi, en la perspectiva espiritual sí que hi ha quelcom que és independent de l'ordre social i de la seva evolució; i no està òbviament a fora, sinó a dins de la persona. Per ser feliç no necessites res exterior a tu mateix. No sols el Buda o Jesucrist han parlat d'això; tots els místics ho han testimoni.

En les cultures antigues, els fets polítics i els seus alts i baixos no tenien per a la persona la importància cabdal que tenen per a l'home modern. Això ens ajuda a comprendre quelcom que tot sovint astora els occidentals quan viatgen per l'Índia: l'aparent resignació dels qui viuen en les pitjors condicions. Aquesta mena de resignació, que de vegades resulta tan irritant per als occidentals, té a veure amb diversos aspectes de la civilització índia. Però no és independent de la interpretació de la història i de la societat. Per a la cultura índia —i per a altres cultures antigues—, la pau social és important; però hi ha alhora quelcom que no depèn d'això: la felicitat última d'un mateix. En canvi, per a l'home modern la salvació està en la història; la seva felicitat depèn de la seva situació a la societat i de les seves condicions materials.

Potser les cultures tradicionals poden aprendre quelcom de la preocupació social de l'home modern. Però també l'home modern té quelcom a aprendre de les cultures tradicionals. Si aquestes no canvien, poden portar a un excés de resignació i d'immobilisme. Però si la ment moderna tampoc

no canvia, res no detura la fugida cap endavant que se'n emporta actualment. A més, el món que resulta d'aquesta fugida cap endavant planteja problemes insolubles. Hem vist més amunt les trampes inherents a la idea mateixa d'ajut al desenvolupament. A la pràctica, no tothom té dret a desenvolupar-se; tan sols una minoria pot estar desenvolupada. Si tothom ho estigués, estariem tots morts. Ecològicament és impossible. I àdhuc un món en el qual tan sols una minoria està desenvolupada és insostenible. En canvi, tothom es pot realitzar.

Com tan bé ha remarcat Raimon Panikkar, la tragèdia de la modernitat rau en el trencament d'una harmonia que és alhora còsmica, humana i divina. Tota la modernitat gira l'esquena a una realitat que és finalment «cosmo-teàndrica» —i doncs trinitària. «Cosmos», «theos» i «anthropos» no es poden dissociar. En canvi, la modernitat ha erigit un «anthropos» aïllat, i ha acabat fragmentant i mutilant el mateix «anthropos». Al final, l'existència no té sentit, les relacions humanes són un desastre, i el planeta està emmetzinat.

Davant això, les antropologies de la realització, tan allunyades d'una antropologia del desenvolupament, han tingut una presència pregona a Orient —cada vegada menys, però, a mesura que ha avançat la influència modernitzadora. La visió dels místics i savis orientals, àdhuc en la nostra època, és més a prop d'aquestes cultures de la realització que no pas d'una cultura del desenvolupament; en el fons, les tradicions culturals orientals han begut l'aigua que brolla de la font de la saviesa —malgrat totes les deformacions i contradiccions, abusos i violències, que aquestes societats han conegut al llarg de la història¹⁴.

Tampoc no hauríem d'oblidar que les visions de l'existència humana com a realització han existit a Occident. Per descomptat, podríem citar Sòcrates o el seu deixeble estimat, Plató. Tota la tradició neoplatònica d'Occident ha anat en aquesta direcció; els místics cristians, perseguits durant segles, també. I més recentment, el moviment romàntic, que sacsejà la cultura europea en la transició del segle XVIII al XIX, no fou sinó una revolta contra la tirania del desenvolupament. Tal com hem suggerit més amunt, el futur no podrà ser modern. El futur no pot passar per la perpetuació de l'actual model civilitzador, d'entrada perquè aquest model és insostenible, no sols ecològicament sinó també antropològicament.

en el retorn a la tradició, perquè la tradició pertany al passat. Aquesta és una temptació poderosa en molts països orientals, no sols islàmics sinó també budistes i a la mateixa Índia. Les tradicions són sens dubte importants per frenar l'arrogància del paradigma modern, i per ajudar-lo a obrir-se tot fent-lo dialogar. Ara bé, si la perpetuació del present seria el suïcidi, el retorn al passat és simplement impossible. El futur passa pel diàleg intercultural, pel diàleg entre la modernitat i les tradicions, posant de manifest els límits de totes les cultures i societats, per tal d'obrir-nos a la creativitat i a la construcció d'un món nou, radicalment nou.

En aquest procés, el testimoni dels místics i els savis és més valuós encara que les tradicions; aquestes, en el fons, han petrificat els ensenyaments sagrats i la paraula dels mestres. La humanitat necessita el budisme davant la prepotència de la modernitat. Però encara necessita més la paraula del Buda. Això ens pot recordar el que fou potser el missatge més colpidor de Krishnamurti. Segons el savi indi, els músics han estat i són diversos. Però la Música és Una. Krishnamurti sempre demanà als qui l'escoltaven de no fixar-se en

traïem a aprendre a no mirar tant cap a un músic i a escoltar la Música que també sona en nosaltres.

* Membre de Vivarium Academicum, dirigit per Raimon Panikkar.

¹ R. PANIKKAR: *Desenvolupament i tercer món. Desequilibri nord-sud. Propostes per reduir-lo*, Secodes, Barcelona:1995. Vegeu també ATTALI, CASTORIADIS, DOMENACH, MASSÉ i MORIN: *El mito del desarrollo*, Kairós, Barcelona:1988.

² R. PANIKKAR: *Desenvolupament...*, op. cit., p. 111.

³ *Ibidem*, p. 100.

⁴ *Ibidem*, p. 104.

⁵ *Ibidem*, pp. 104-107.

⁶ S. LATOUCHE: *El planeta de los naufragos*, Acento, Madrid:1993, pp. 13 i 19.

⁷ R. PANIKKAR: *Desenvolupament...*, op. cit., p. 105.

⁸ *Ibidem*, p. 105.

⁹ *Ibidem*, p. 111.

¹⁰ *Ibidem*, p. 111.

¹¹ *Ibidem*, pp. 111-112.

¹² *Ibidem*, p. 112.

¹³ *Ibidem*, pp. 113.

¹⁴ Sobre la cosmovisió al subcontinent indi, vegeu l'obra ingent d'A. Daniélou, i en particular, *Shiva et Dionysos. La religion de la nature et de l'éros, Les quatre sens de la vie, La fantaisie des dieux et l'aventure humaine, Mythes et dieux de l'Inde. Le polythéisme hindou, i La sculpture érotique hindoue*. En l'obra igualment extensa de R. Panikkar, val la pena subratllar *La experiencia filosófica de la India i El Cristo desconocido del hinduismo*. Tot i la seva predilecció

pel món hindú, *Introducción générale à l'étude des doctrines hindoues i El hombre y su devenir según el Vedanta*. Entre les grans figures índies del segle XX, caldria esmentar les aportacions de SRI AUROBINDO: *The Foundations of Indian Culture*, S. RADHAKRISHNAN: *Indian Philosophy, Indian Religions i La concepción hindú de la vida*, i A. K. COOMARASWAMY: *Hinduismo y budismo, A History of Indian and Indonesian Art i La danza de Siva*. Sobre la cosmovisió en les tradicions budistes, val la pena consultar algunes obres de les figures més rellevants del diàleg intercultural contemporani, com ara R. PANIKKAR: *El silencio del Buddha*, F. SCHUON: *Tesoros del budismo*, A. K. COOMARASWAMY: *Buddha y el evangelio del budismo*, DALAI LAMA: *An Introduction to Buddhism*, SOGYAL RIMPOCHE: *El libro tibetano de la vida y de la muerte*, CH. TRUNGPA: *El mito de la libertad*, i D. T. SUZUKI: *Vivir el Zen, Budismo Zen i El Zen y la cultura japonesa*.

JO
Un
cor

Pau

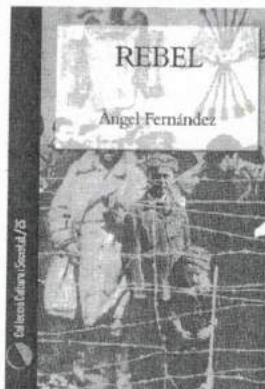
Men
dors ll
Vives.
progr
inicia
intel·l
del seq
de la t
anys t
de 193
contre
han se
gràfic
d'aqu
fessió
gener
que ve
dors c
origen
en què
que, p
de la b
ment.
Josep
d'híst
tat Po
estat i
d'havi
que ve
Autòn
agrad
perquí
del C
d'on
—bas
despr
dor. I
llibres
rits al
i al fe
Codir
l'any 1

el cor

Barcelona davant el pressupost extraordinari de cultura de 1908 d'Alfred Pérez-Bastardas 271 pàgines · 12 euros

"La discussió que Barcelona va afrontar entorn del Pressupost no fou tan en termes pedagògics com polítics, i és clar, com que política vol dir pedagogia, el Pressupost de Cultura va esdevenir el camp on s'hi van ajuntar les noves voluntats i desitjos polítics. D'aquesta qüestió en depenia no tan sols l'autonomia municipal, sinó també la manera, l'esperit i el sentit de l'autonomia de Catalunya".
Extracte de la introducció

Rebel d'Ángel Fernández 421 pàgines · 17 euros

"L'escamot d'execució va assassinar cinc companys meus la matinada del 10 de març de 1950. Tres més van morir en combat amb la Guàrdia Civil. A dos, la pena de mort ens fou commutada per la de trenta anys de reclusió major, quan tan sols teníem vint anys. Vaig passar setze anys en diferents presons franquistes. El meu company n'hi va passar vint. El nostre delictes: lluitar per la llibertat, contra el franquisme."
Fragment del llibre

Llaurant la tristesa de Lluís Marcó · 276 pàg · 9 eur.

"Vull omplir unes pàgines per explicar quelcom d'allò que va passar al camp de concentració d'Albatera i a la presó de Portacef. És natural que qualsevol persona que hagi sofert se'n planyi. Aquest plany, però, pot tenir diverses finalitats. En el meu cas, l'únic objectiu és donar a conèixer allò que milers i milers de persones que restarem aquí, varem passar en acabar la guerra civil".
Extracte del próleg

Editorial Mediterrània

Guillem Tell, 15, entl. 1a · 08006 Barcelona

tel. 93 218 34 58 · Fax 93 237 22 10

editorial@emediterrania.com

www.emediterrania.com